

Pr. Prof. Dr. Viorel Laiu

Seminarul Teologic Ortodox „Veniamin Costachi” - Mănăstirea Neamț

FAMILIA MOVILEȘTILOR ȘI SPRIJINUL OFERIT MĂNĂȘTIRILOR NEMȚENE

Abstract: *Based on some historical documents, I want to show the influence and support that the rulers from the great family of Movilești had on the monastic communities in Neamț county. For this, I have indicated here both a list of these rulers, as well as their financial contributions for the development of monastic settlements in Neamț. This intense concern of these rulers had in the foreground the idea that being a good Christian, but especially a good Christian ruler, means actively participating in religious life and taking care of the Church, thereby taking care of your own salvation.*

Keywords: *The monasteries of Neamț, House of Movilești, Family tree, Moldavian founders, donations, contributions*

Biserica a avut rolul de a stabili și de a impune credința creștină în viața omului medieval prin asistența religioasă pe care o îndeplinea: botez, cununie, înmormântare. Rugăciunea, slujba religioasă, postul, Spovedania și Împărtășania au trasat principiile morale ale vieții omului medieval. Cu siguranță, mentalitatea societății este una profund religioasă, fie că este vorba despre dogma eclesiastică,

fie că este vorba de o împletire între aceasta și tradițiile specifice unui spațiu cu rădăcini în epoca anterioară creștinismului. Grija față de lăcașurile de cult, pictura interioară și exterioară, tabloul votiv, inscripții și pietre funerare constituie principalele filtre prin care domnia și elitele își vor manifesta sentimentele de pietate¹.

Fiecare politică domnească de ctitorire, implicațiile spirituale și etice pe care acestea le-au presupus, prin invocarea grației divine, au devenit rațiunea actului de construire, act pios în esența lui. Printre motivațiile care au stat la baza actului ctitoricesc la nivelul instituției centrale a statului medieval, enumerăm: comemorarea unor acte de vitejie victorioase prin voința Divinității, dar și a strămoșilor, mântuirea sufletului celui care era ctitor, dar și a familiei și neamului său, în condițiile în care unele dintre ctitorii devin necropole domnești. Astfel, era legitimată și moștenirea pe care o deținea și asigurarea tronului în cadrul familiei sale prin faptul că fiii erau făcuți părtași ai actului ctitoricesc².

Ctitorii sunt domni, boieri și clerici, dar și laici, orășeni sau boieri mici, chiar și simpli călugări. La nivelul elitelor a funcționat principiul *imitatio princeps*³, ceea ce a făcut ca, în comparație cu secolul anterior, unde predominau ctitoriile domnești, în secolul al XVI-lea numărul lăcașurilor de cult boierești să depășească cu mult pe cel al autorității centrale, remarcându-se o concurență în actul pios al ctitoririi.

¹ Alexandru-Florin PLATON, „Mentalul colectiv medieval: o lume pe care am pierdut-o. Structuri defnitorii”, în: *Cercetări istorice*, XVIII-XX (2002), pp. 222-223.

² Irina ENE, „Instituțiile, sentimentul și practicile religioase în mentalitatea medievală”, în: *Muzeul Național*, 24/2012, p. 42.

³ Radu G. PĂUN, „Dévotion et solidarités communautaires dans le principauté de Moldavie au XVIIe siècle”, în vol. *Church and Society in Central and Eastern Europe*, Maria CRĂCIUN, Ovidiu GHITTA (ed.), European Foundation Publishing House, Cluj-Napoca, 1998, p. 270.

La baza operelor de binefacere au stat motive politice și spirituale, între acestea din urmă numărându-se: iertarea păcatelor, mântuirea sufletului său și al membrilor familiei sale, donații pentru sănătatea donatorilor și apropiaților sau daniile în semn de recunoștință. În schimbul acestor acte primeau înscrierea numelui în pomelnic sau pe o placă comemorativă, zugrăvirea chipului în biserică, menționarea numelui în timpul slujbelor și chiar înmormântarea în lăcaș⁴. Astfel, noile ctitorii s-au înconjurat de case, prăvălii, hanuri, ateliere, mori, băi publice, care erau, în esență, surse de venituri⁵. Începând din secolul al XIV-lea și mai ales în secolul al XVI-lea, domnii români au acordat cel mai larg sprijin Sfântului Munte Athos⁶.

Doresc, în continuare, a evidenția, pe baza câtorva documente istorice, influența și sprijinul pe care l-au avut domnitorii, de obârșie din marea familie a Movileștilor, asupra comunităților monahale din județul Neamț.

Care sunt acești domni Movilești?

Ieremia Movilă (1555 – 10 iulie 1606, Iași, Moldova) a fost domn al Moldovei de două ori, între august 1595 și mai 1600, respectiv între septembrie 1600 și 30 iunie 1606;

Simion Movilă (frate cu Ieremia, trecut la cele veșnice la 14 septembrie 1607) a fost domnitor al Țării Românești în perioadele octombrie 1600 – 3 iulie 1601, august 1601 – august 1602, și al Moldovei între 10 iulie 1606 – 24 septembrie 1607);

⁴ Lydia COTOVANU, „Țara Românească, Moldova și Locurile Sfinte (a doua jumătate a sec. XIV-începutul sec. XIX)”, în: *România și Sfântul Munte Athos. Ρουμανία και Άγιον Όρος*, Ambelos Cultural Center, Atena, 2008, p. 225.

⁵ L. COTOVANU, „Țara Românească, Moldova și Locurile Sfinte...”, p. 227.

⁶ Marcu BERZA, „Despre daniile românești la Athos”, în: *Arhiva românească*, VI (1941), p. 263; Grigore NANDRIȘ, *Documente românești în limba slavă din Mănăstirile Muntelui Athos 1372-1658*, Fundația Regele Carol I, București, 1937, pp. 38-74.

Mihai Movilă sau Mihăilaș (fiul lui Simion, decedat în anul 1608) a fost domn al Moldovei de două ori: 24 septembrie 1607 – octombrie 1607 și noiembrie 1607 – decembrie 1607;

Constantin Movilă (fiul lui Ieremia, cca. 1594-1612) a fost domn al Moldovei de două ori: în octombrie 1607 și în perioada decembrie 1607 – noiembrie 1611;

Alexandru Movilă (1601-1620, Constantinopol, Imperiul Otoman) a fost domn al Moldovei în perioada 22 noiembrie 1615 – 2 august 1616;

Miron Barnovschi-Movilă (1590, Toporăuți, Moldova – 2 iulie 1633, Constantinopol, Imperiul Otoman) a fost domnul Moldovei în perioadele 13 ianuarie 1626 – iulie 1629 și aprilie 1633 – 2 iulie 1633. Era înrudit cu Movileștii prin mama sa Elisabeta;

Moise Movilă (fiul lui Simion, 1596-1661, Uniunea Polono-Lituaniană) a fost domnitor al Moldovei de două ori: 28 aprilie 1630 – noiembrie 1631 și 2 iulie 1633 – aprilie 1634⁷. Din aceeași familie s-a ridicat și Petru Movilă, fiul lui Simion, cărturar, care a ajuns mitropolit al Kievului. Pentru viața sa aleasă și pentru osteneala jertfelnică cu care a slujit Biserica, a fost trecut în rândul ierarhilor sfinți. Canonizarea a fost făcută mai întâi de către Biserica Ortodoxă Ucraineană (în anul 1996), urmând ca apoi (în următorul an, 1997) să fie canonizat și de către Biserica Ortodoxă Română cu ziua de prăznuire 22 decembrie.

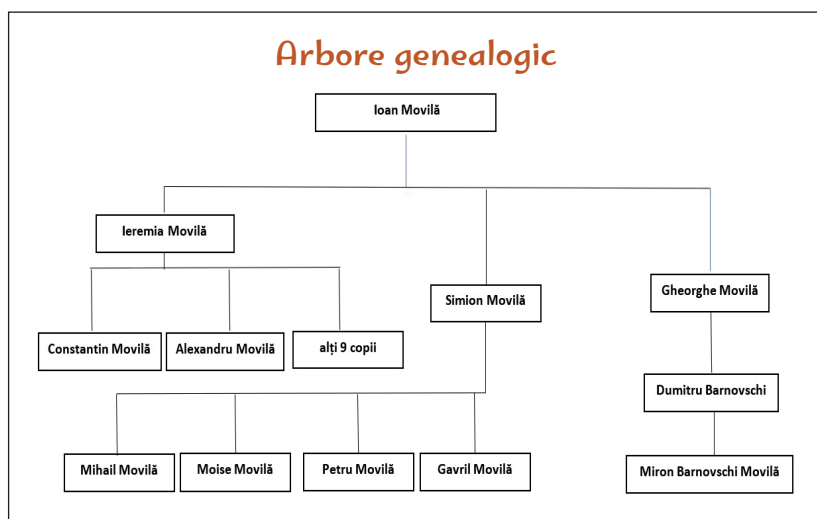

Care ctitorie rămâne cea mai de seamă pentru marea familie a Movileștilor?

Când, în 1582, aceștia se întorc în Moldova după prima lor fugă în Polonia⁸, ei încep să-și readune imensa avere pierdută în vremurile

⁷ *** , *Lista domnitorilor Moldovei*, disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Lista_domnitorilor_Moldovei (4 noiembrie 2021).

⁸ Nicolae IORGA, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, vol. II, București, 1932, p. 326.

de prigoană și de pribegie. Episcopul Gheorghe Movilă, în numele tuturor descendenților logofătului Ioan Movilă, capătă în mai multe rânduri de la domn întărirea unor danii făcute – din această avere familială și cu consimțământul fraților și surorilor – „pentru mântuirea sufletească și sănătatea trupească și pentru pomenirea părinților săi, mănăstirii sale nou-zidită, pe care sfinția sa a început s-o zidească, numită Sucevița”⁹. Procesul de desăvârșire, începând cu construcția propriu-zisă și până la zugrăvirea, înzestrarea cu moșii și odoare, constituie expresia concretă a ascensiunii acestui neam. Biserica, așa cum se poate vedea și admira astăzi, este rezultatul unei întregi evoluții, devenind peste veacuri „o adevărată emblemă a boierilor Movilești”¹⁰.

Trebuie pe deplin înțeles că acești domnitori pătrunși de credința cea adevărată și purtând dragoste față de comunitățile monahale au arătat întotdeauna sprijin și pentru mănăstirile și schiturile existente pe aceste locuri moldave. Ba mai mult, au ctitorit și altele noi, după cum vom vedea în continuarea studiului.

⁹ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. III, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1952, pp. 193-194.

¹⁰ Disponibil la: <https://manastirea-sucevita.ro/> (4 noiembrie 2021).

Câteva documente din anul 1595 arată că, în ceea ce privește Mănăstirile Tazlău și Dobrovăț-Ruși, pentru aceste lăcașuri nu s-au păstrat imunități de la ctitorul lor Ștefan cel Mare. Cunoaștem faptul că, în domniile veacului al XVI-lea, doar Mănăstirea Tazlău a beneficiat de două privilegii cu scutiri parțiale. Ștefan Răzvan poruncea, pe 18 mai 1595, dregătorilor din ținutul Tigheciului „să nu pună la lucru locuitorii satului Tătărani al Mănăstirii Tazlău, ci să le ia bani pentru muncile domnești și să nu ia de șugubine, pripasuri sau gloabe, pentru că sunt ale mănăstirii”. Al doilea privilegiu prevedea scutire de orice vamă a unei măji de pește, așa cum indică un act datând din 18 mai 1600¹¹ (de la Ieremia Movilă).

Lăcașul de la Pângărați va obține, pe 22 iunie 1596, și un privilegiu de la Ieremia Movilă, care informa „ureadnicii de la Piatra că a oferit scutire de podvoade locuitorilor din satul mănăstiresc Bilăești”¹².

Modesta mănăstire de maici de la Vânătorii Pietrei (Bistrița), în afară de obroacele în alimente și bani din domniile lui Petru Șchiopul, Ștefan Răzvan și Eremia Movilă¹³, a beneficiat de la Ioan Potcoavă de unicul privilegiu de imunitate cunoscut. Pe 26 decembrie 1577, voievodul le oferea posibilitatea să utilizeze serviciile celor zece poslușnici ai mănăstirii, aceștia fiind scutiți de toate muncile și dările către domnie, inclusiv de oaste¹⁴.

Un act emis de cancelaria lui Ieremia Movilă la 13 ianuarie 1597 prevedea scutiri de toate dările datorate domniei, în afara birului împărătesc, aplicate coloniștilor pe care Mănăstirea Neamț îi va aduce în satul Orțăști din ținutul Suceava. Înlesnirile fiscale, aplicate pe termen de trei ani, vizau atât băștinașii, cât și străinii pe care mănăstirea îi va aduce din afara țării. Se pare că ultimul privilegiu

¹¹ *** , *Documente privind Istoria României*, vol. IV, București, 1952, p. 88.

¹² *** , *Documente privind Istoria României*, vol. IV, 104, pp. 87-88.

¹³ *** , *Documente privind Istoria României*, vol. III, 53; XVI/4, 157, 234.

¹⁴ *** , *Documente privind Istoria României*, vol. III, pp. 88-89.

în care beneficiară este Neamț a fost emis pe 3 iulie 1599¹⁵. Ieremia Movilă dădea indicații dregătorilor din ținutul Orhei să nu intervină în judecarea pricinilor din satul Horodiștea (al Mănăstirii Neamț), deoarece „dreptul de a lua gloabele și deșugubinele din sat era al egumenului, pe când judecata și ferâile reveneau dregătorilor de ținut”¹⁶.

Următorul document, datat la 3 august 1595 și emis de cancelaria domnitorului Ieremia Movilă, confirma toate drepturile patrimoniale ale Mănăstirii Neamț asupra unei părți a moșiei respective¹⁷.

La 4 iunie 1598, Ieremia Movilă confirmă dania oferită de voievodul Petru Șchiopul, care scoate „o bucată de pădure din ocolul Bacăului” și o oferă satului Vlăsinești, localitate situată la nord de Bacăul de astăzi, pe teritoriul județului Neamț de astăzi, pe malul drept al Bistriței. O perioadă de timp a fost administrată de Mănăstirea Bistrița-Neamț. Satul amintit nu mai există astăzi¹⁸.

Mănăstirea Secu, deși apare în câteva acte de danie sau pricini de hotar din ultimele decenii ale secolului al XVI-lea, va beneficia de un singur privilegiu de imunitate. Ținând cont de situația economică precară a mănăstirii, la 14 iulie 1596 Ieremia Movilă scria lui Vasile, pârcălab de Neamț, să lase în pace unicul ei sat, Borcești, cu moară și cu o prisacă, pentru ca veniturile de aici să revină integral Mănăstirii Secu¹⁹.

Ieremia Movilă și Simion, fratele său, apar în pomelnicul ctitoricesc al Mănăstirii Secu. Se cunoaște prea bine că Nestor Ureche, vornicul

¹⁵ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. IV, 207.

¹⁶ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. IV, p. 86.

¹⁷ Sergius CIOCANU, „Mănăstirea Horodiștea de lângă satul Țipova. Considerațiuni privind devenirea ei istorică”, în: *Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie*, III (2005), 16, p. 25.

¹⁸ Gheorghe BURLACU, „Ocolul domnesc al Bacăului sec. XV-XVIII”, în: *Carpica*, XIII (1981), p. 39.

¹⁹ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. III, p. 89.

Țării de Jos, tatăl cunoscutului cronicar Grigore Ureche, împreună cu soția sa Mitrofana, au ctitorit mănăstirea de piatră, în formă de cetate dreptunghiulară, cu biserica mare în mijlocul zidurilor. Ajuns printre boierii de seamă ai Moldovei, primind și demnitatea de Mare Vornic, judecător principal al Țării Moldovei și „mai-marele Curții domnești” în timpul voievodului Ieremia Movilă, bucurându-se de bunăstarea provenită din veniturile a peste 70 de sate, înzestrea ctitoria sa „cu odoare, cărți și moșii, așa cum erau înzestrate toate mănăstirile domnești în vremea voievodului Ieremia Movilă. Pe atunci, în scaunul Mitropoliei Moldovei era Gheorghe Movilă, fratele voievodului, egumen la Mănăstirea Secu fiind ieroschimonahul Dosoftei”. Pisania originală, scrisă în limba slavonă, spune totul:

„Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, cu rugăciunile Preacuratei Născătoare de Dumnezeu și cu ale Sfântului Ioan Înaintemergătorul și cu ale tuturor sfinților, cu bunăvoința și îngăduința dreptcredinciosului domnului nostru Io Ieremia Movilă Voievod, cu mila lui Dumnezeu Domn Țării Moldovei și a de Dumnezeu dăruitorilor săi fii Io Constantin și Alexandru Voievod și cu a celuilalt frate al său Simeon Movilă Voievod și a copiilor săi; și cu binecuvântarea fratelui domniei lor Preasfințitului Gheorghe Moghilă, Mitropolitul Sucevei, cu buna râvna dumnezeiască și cu adevărata avere de la Dumnezeu dăruită a adevăraților ctitori, s[-]au făcut acest locaș dumnezeiesc și s[-]au zidit spre lauda lui Dumnezeu Celui Înalt, în numele Sfântului Slăvitului Proroc Înaintemergătorul și Botezătorul lui Hristos Ioan și a cinstitei lui tăieri, de smeritul și mult greșitul și nevrednicul rob al Stăpânului Hristos, Nestor Ureche, Marele Vornic al Țării de Jos, și de Doamna lui Mitrofana și de copiii lui: Vasile și Grigore și de alți de Dumnezeu dăruitori copii ai lor. Sfinților părinți petrecători din acest sfânt locaș ca să vă rugați lui Dumnezeu pentru noi mult greșiții robi ai lui Dumnezeu, Nestor Ureche și soția sa Mitrofana și pentru tot neamul lor și pentru iertarea păcatelor lor în vecii vecilor. Amin.

Și s[-]au început a se zidi la anul 7110 [1602 – *n.n.*], iunie 7, și s[-]a isprăvit în același an, octombrie 5²⁰.

Ieremia Movilă întărește mănăstirii, prin document, stăpânirea locului unde se afla schitul lui Zosim, pendinte de Mănăstirea Secu. La 15 aprilie 1604 Ieremia Movilă întărește mănăstirii dania anterioară și adaugă alte moșii: Unghenii, Negrileștii, Topolița, Drăgușenii, Poiana Goliei, Petricanii și Socinenii.

La 1 noiembrie 1604, întemeietorul mănăstirii dăruiește ctitoriei sale moșiile Târpești și Giulești, iar la 2 iulie 1606, ajungând domnitor al Moldovei în locul fratelui său Ieremia, Simeon Movilă dă o *carte*, prin care dăruiește Mănăstirii Secu un loc de casă și o prisacă în Târgu Frumos, iar la 10 iunie 1608, tot el întărește mănăstirii stăpânirea peste o moară.

Satul Vânători a fost consemnat în documente la 25 aprilie 1607, când domnul Țării Moldovei, Simion Movilă, l-a rupt din ocolul Cetății Neamț și l-a dăruit Mănăstirii Secu cu locuri de mori, brașiști, poieni, fânețe și munți²¹.

Astfel, moșia mănăstirii se va întinde până la Bistrița, fapt pentru care va intra în conflict atât cu Mănăstirea Neamț, dar mai ales cu obștea celor de la Agapia. S-a ajuns până acolo încât, „în octombrie 1604, Nicanor, fost mitropolit, și călugării Mănăstirii Agapia, cereau să se strice Mănăstirea Secu, care este zidită pe locul său”²². Iar de aici a pornit și o „controversă juridică” care a condus la decizia domnească de constatare prin care Ieremia Movilă a urmărit să o apere în folosul comunității monastice de la Secu:

²⁰ *** , „Istorie”, disponibil la: manastireasecu.ro/istorie/ (8 noiembrie 2021).

²¹ Cosmin NițĂ, „Două sămi ale moșiilor Vânători, Petricani și Mănești din anii 1846 și 1850”, în: *Analele Liceului „Vasile Conta” Târgu-Neamț*, I (2020), p. 286.

²² DIRECȚIA ARHIVELOR STATULUI, *Catalogul documentelor moldovenești*, vol. I: 1387-1620, București, 1957, p. 283.

„Mănăstirea Secu are ispisoace de danie de la Alexandru-Voievod și privilegii de întărire de la Bogdan-Voievod, Petru-Voievod și Aron-Voievod, în urma cărora i se întăresc hotarele vechi până la Sihla și Bistrița, hotărând totodată ca uricul Agapieii de la Iancu-Voievod să se rupă și să se arunce în foc dacă se va găsi”²³.

Merită amintită aici și legătura strânsă a arhimandritului Varlaam Moțoc și a Mănăstirii Secu cu Petru Movilă. În anul 1628, ca sfetnic de încredere al domnitorului Miron Barnovschi, merge în Rusia pentru o primă misiune, ca împuternicit pe lângă Petru Movilă, la Kiev, și la țarul Mihail Feodorovici, la Moscova. Varlaam ducea lui Petru Movilă un *Octoib* în manuscris de la Mănăstirea Neamț, pe care Petru probabil că îl ceruse și care avea să apară în tiparnița de la Kiev în 1630²⁴.

Într-un document datat 1611, noiembrie 23, extras din condica Mănăstirii Bisericieni, călugării de aici depun mărturie că

„jupâneasa Dumitra și fiica ei Cîrstina, jupâneasa lui Samoil paharnic din Porcești, ținutul Neamț, au dăruit acestei mănăstiri partea lor din Orbic, o moară cu heleșteu pe apa Orbicului, altă moară pe Bistrița, o vie la Bacău și toate vitele care se vor alege partea lor”²⁵.

La 23 noiembrie 1611, Constantin Movilă voievod întărește dania făcută de Ciolpan sulițaș²⁶.

²³ DIRECȚIA ARHIVELOR STATULUI, *Catalogul documentelor moldovenești*, vol. I: 1387-1620, p. 283.

²⁴ Emilia-Sanda CÎRCEIE, Victor-Ovidiu CÎRCEIE, „Educația religioasă în lumina relațiilor bisericești ortodoxe interstatale”, în: *Astra Salvensis. Revistă de istorie și cultură*, IX (2021), 18, p. 101.

²⁵ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. III, p. 61.

²⁶ ***, *Documente privind Istoria României*, vol. III, p. 62.

Se pare că și Schitul Poieni sau Poienile, de sub Muntele Ceahlău, ar fi fost ctitorit tot de familia Movileștilor. Gheorghe Movilă, mitropolitul, ajunsese să se poarte ca un adevărat stăpân al domeniului domnesc Hangu, dăruind Mănăstirii Sucevița, ctitorie a fraților săi, o poiană de la Ceahlău. Ieremia Movilă a ridicat aici o bisericuță pentru Schitul Poieni, după cum aflăm dintr-un document din 24 aprilie 1599²⁷. Schitul Poieni s-a aflat într-o poiană largă de la poale de Ceahlău, la Boura-Fârțiți, sat astăzi dispărut, aflat sub apele lacului Izvorul Muntelui. A fost înzestrat cu moșii și, la începutul veacului al XVII-lea, apare ca mănăstire. În 1619 s-au emis hrisoave de întărire a hotarelor moșiilor mănăstirii, călugării arătând la procesul cu Nichita Diacul „cărți” de la Ieremia Movilă²⁸. Încă din 1611, Mănăstirea Poieni stinge conflictul cu Mănăstirea Bisericani printr-un schimb de poieni, după cum aflăm dintr-un document al lui Constantin Movilă, care se constituie și în hrisovul de atestare a Bicazului, împărțind moșiile de la poale de Ceahlău și pe Valea Bicazului. În 1626, Miron Barnovschi Movilă începe construcția pe moșia Poieni a unei biserici noi²⁹, căreia îi oferă hrisov de întemeiere la 20 martie 1627, dar și de așezare, stabilind reguli stricte pentru

²⁷ *** , *Documente privind Istoria României*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1954, p. 62; C. CIHODARU, „Evul Mediu și începutul epocii moderne”, în vol. *Cercetări de istorie și arheologie în zona lacului de acumulare Bicaz*, Ed. C. Matasă, Piatra-Neamț, 2003, pp. 158-159.

²⁸ C. STOIDE, C. TURCU, „Documente și regeste din ținutul Neamțului”, în: *Anuarul Liceului Petru Rareș, 1934-1935*, pp. 131-135.

²⁹ Nicolae STOICESCU, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, 1974, p. 133. Sub același nume (Hangu) este cunoscută și Mănăstirea Peonul, cu hramul „Pogorârea Sfântului Duh”. Pentru amănunte, a se vedea: N. STOICESCU, *Repertoriul bibliografic...*, pp. 348, 386, n. 5, 6; Gheorghe UNGUREANU, „Mănăstirea Pionul sau Schitul Hangu și ruinele palatului cnejilor Cantacuzini”, în: *Anuarul Liceului de băieți - Piatra Neamț, pe anul 1933-1934*, 23 p. V; Costin MERIȘCA, „Vechiul pomelnic al Mănăstirii Pionul”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, LIV (1978), 1-2, pp. 144-161.

călugări³⁰. Nu avea să fie decât Mănăstirea Hangu³¹ sau Buhalnița, așa cum arată unele documente istorice.

Domnitorul Ieremia Movilă a dăruit schitului lui Silvestru terenul pe care era construit așezământul mănăstiresc, această donație fiind întărită printr-un hrisov, în 1612, de Ștefan Tomșa al II-lea (1611-1615, 1621-1623). Moise Movilă (1630-1631, 1633-1634) a dăruit schitului, în 1631, încă o poiană și o parte din moșia Hangu³².

Din 23 februarie 1627 datează primul document care atestă o danie către Mănăstirea Hangu, ce primise hramul „Vovidenia”. Este vorba despre satul Berbești din ținutul Cârligătura, cumpărat de către Barnovschi. Și daniile au continuat din domeniul domnesc, din moșiile proprii ale domnului sau din ale Mănăstirii Poieni. La 4 martie același an a primit siliștea Vânători de la Piatra, fost loc domnesc, iar la 22 martie 1627 și satul Vindăoani, Ghindăoanii de astăzi³³.

Miron Barnovschi Movilă dăruia mănăstirii „ce-am zidit de iznoavă” siliștea Vânătorii Pietrei. Pentru ea se certau foștii presupuși stăpâni (Mănăstirea Golia, Mănăstirea Bisericani și Ionașcu Boldescul), iar vodă „i-a împăcăluit pe toți”, luând-o și dăruind-o Mănăstirii Hangu. La 23 martie 1627, Miron Barnovschi Movilă se înțelege cu marele vornic Lupu și îi dă satul Rușii, ținutul Suceava, și 300

³⁰ DIRECȚIA ARHIVELOR ISTORICE CENTRALE, *Mănăstirea Bisericani*, XIII/1; N. IORGA, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. VI: *Cărți domnești, zapise și răvașe*, București, 1904, p. 414; A. GOLIMAS, *Domnul Moldovei Miron Moghilă Barnovschi*, Institutul de Arte Grafice „Presă bună”, Iași, 1933, pp. 28-29.

³¹ Gheorghe UNGUREANU, „Mănăstirea Hangului sau Buhalnița. Schiță istorică”, în: *Arhiva*, XXXVIII (1931), pp. 322-357.

³² Marcel DRĂGOTESCU, *Palatul Cnezilor și Mănăstirea Durău*, București, 1971, p. 8.

³³ *Catalogul Documentelor Moldovenești din Arhivele Istorice Centrale, 1621-1652*, vol. II, București, 1959, doc. 353, 359; SJAN Iași, *Fond Schitul Hangu sau Pionul*, op. 400, dos. 6/1627, ff. 1-2.

de ughi pentru moșiile Ghindăoani („supt munte”) și Solomonești, pe care le închină Mănăstirii Hangu³⁴.

Cândva, în a doua jumătate a veacului al XVI-lea, în împrejurări necunoscute, satul Crăcăoani a ajuns în stăpânirea lui Gheorghe Movilă, episcop de Rădăuți și mitropolit al Moldovei, care l-a dăruit ctitoriei sale de la Sucevița. În 1628, călugării de la Sucevița au cedat celor de la Hangu satul „Crăcăoanii ce este în ținutul Neamțului, cu mori și cu poieni pentru fânaț și cu tot venitul”, primind în schimb satul Măgura din ținutul Dorohoiului³⁵.

Două documente emise de Gaspar vodă Grațiani, la 2 și 3 iunie 1619, arată că, la acea vreme, Mănăstirea Hangu – predecesoarea ctitoriei lui Miron Barnovschi – stăpâna deja satul Crăcăoani, pentru care avea acte de la Ieremia Movilă, Simion Movilă, Ștefan Tomșa și Radu Mihnea; satul fusese dăruit Hangului „de fratele Movileștilor, mitropolitul Sucevei (Gheorghe), care îl cumpărase de la Gheorghe Pojorac și alți răzeși”. Prin hrisovul din 30 martie 1627, Miron Barnovschi Movilă a confirmat ctitoriei sale de la Hangu și stăpânirea asupra satelor *Vindăoani* (Ghindăoani) și Solomonești³⁶.

Constantin Movilă scutește de dări Episcopia Romanului. Un șir de acte se referă la scutirea de la plata mai multor taxe pentru una sau, alteori, pentru două crâșme (cârciumi, pivnițe) pe care episcopia le stăpâna în târgul Roman. Primul act datează din 25 aprilie 1610, zi în care Constantin vodă Movilă scutea de camână „două crâșme mari”, alături de „doi cojocari, doi mesercii și doi goștinari ai Episcopiei”³⁷. Pretențiile târgoveților au fost contestate și de episcopii

³⁴ *** , *Catalogul Documentelor Moldovenești din Arhivele Istorice Centrale*, Supliment I (1400-1700), doc. 430, p. 158.

³⁵ *Documenta Romaniae Historica*, vol. XIX, 433, pp. 591-592.

³⁶ *** , *Catalogul Documentelor Moldovenești...*, doc. 352 și 353, p. 137.

³⁷ *** , *Documente privind Istoria României*, vol. II, p. 291. Scutirea poate să fi fost chiar mai de demult, atâta vreme cât actul menționa că mila domnului s-a făcut „după obiceiul vechi, după cum a fost din veac de la domnii răposați de mai înainte”.

care au urmat și care au primit, în timp, mai multe acte de scutire pentru oamenii lor de la Miron Barnovschi, la 31 mai³⁸ și 11 iulie 1626³⁹, și Moise Movilă, la 11 august 1630⁴⁰ și 23 ianuarie 1634⁴¹.

Secolul al XVI-lea se caracterizează prin *oameni noi*⁴², o schimbare a tradiției prin tradiție, domni care ctitoricesc și poartă de grijă celor ce sunt făurite.

Practic, a fi un bun creștin, dar mai ales un *domn bun creștin*, înseamnă să participi în mod activ la viața religioasă și să te îngrijești de Biserică, prin aceasta îngrijindu-te de propria mântuire. Inițiativele culturale ale domniei și ale elitei politice și eclesiastice aveau astfel o finalitate spirituală, ilustrând faptul că, în Evul Mediu, orice tip de cunoaștere, de cultură urmarea realizarea unui scop pios.

De împlinirea acestor îndatoriri de către marea familie a Movileștilor s-a scris și se va mai scrie!

Summary: *The House of Movilești and the support offered to Monasteries from the Neamț County*

Based on some historical documents, I want to show the influence and support that the rulers from the great House of Movilești had on the monastic communities in Neamț county. For this, I have indicated here both a list of these rulers, as well as their financial contributions for the development of some monasteries in Neamt. These rulers, imbued with the true faith and having love for the monastic communities, always showed support for the existing monasteries and hermitages in these Moldavian places, moreover, they also founded new ones. The cultural initiatives of the reign and of the political and ecclesiastical elite thus had a spiritual purpose, illustrating the fact that, in the Middle Ages, any type of knowledge, of culture aimed at achieving a pious goal.

³⁸ *Documenta Romaniae Historica*, XIX (1626-1628), 1969, pp. 91-92.

³⁹ *Documenta Romaniae Historica*, XIX (1626-1628), 1969, pp. 119-120.

⁴⁰ *Documenta Romaniae Historica*, XIX (1626-1628), 1969, pp. 305-306.

⁴¹ *Documenta Romaniae Historica*, XIX (1626-1628), 1969, pp. 27-28.

⁴² Răzvan THEODORESCU, „Despre câțiva «oameni noi» ctitori medievali”, în: *Studii și Cercetări de Istoria Artei*, XXIV (1977), p. 82.